

Науковий пошук молодих дослідників

Збірник наукових
праць студентів



№1
2017

частина I

Науковий пошук молодих дослідників

**Збірник наукових
праць студентів**

№ 1

2017

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад
«Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»**

**Науково-дослідний центр проблем соціальної педагогіки
та соціальної роботи Національна Академії педагогічних
наук України та Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка**

СТУДЕНТСЬКЕ НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО

НАУКОВИЙ ПОШУК МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

Педагогічні науки

Збірник наукових праць студентів

№ 1, 2017

Частина I

**Старобільськ
ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»
2017**

У збірнику представлено матеріали наукових досліджень студентів
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Рекомендовано до друку Вченою радою
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 11 від 27 квітня 2017 р.)

Редакційна колегія:

Головний редактор:	проф. Харченко С. Я.
Члени редколегії:	проф. Караман О. Л., доц. Краснова Н. П., доц. Тунтуєва С. В., доц. Харченко Л. Г., доц. Юрків Я. І.

Оригінал-макет:	Юрків Я. І.
Відповідальний за випуск:	проф. Караман О. Л., доц. Юрків Я. І.

Видавництво Державного закладу
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
пл. Гоголя, 1, м. Староіблівськ, 92703. Тел./факс: (06461) 2-16-02.
e-mail: luguniv.info.edu@gmail.com

ЗМІСТ

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ / СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

1.	Адоніна М. В. Науковий аналіз проблеми соціально-психологічної адаптації людей похилого віку.....	6
2.	Ануфрієва Р. О. Індивідуальна соціальна робота з самотніми літніми людьми.....	15
3.	Беба К. В. Соціально-педагогічна підтримка обдарованих дітей у навчальному закладі.....	23
4.	Богомаз Б. А. Діагностика шкільного булінгу та пошук форм і методів соціально-педагогічної діяльності щодо його профілактики.....	30
5.	Бондарець Н. В. Психологічні та соціально-педагогічні проблеми обдарованих дітей.....	35
6.	Бохвалова А. І. Зміст сексуального виховання підлітків.....	43
7.	Внукова К. Е. Прояви девіантної поведінки у дітей.....	50
8.	Вишнякова Г. В. Соціально-педагогічна профілактика комп'ютерної залежності підлітків.....	57
9.	Воблікова Ю. С. Актуальність соціальної роботи з безпритульними.....	63
10.	Волкова Л. О. Сучасні проблеми агресивної поведінки підлітків: фактори та механізми соціалізації.....	68
11.	Гальченко Я. С. Вплив засобів масової інформації на процес соціалізації сучасної молоді.....	73
12.	Гальчук Г. М. Організаційно-правовий аспект діяльності служб у справах дітей.....	80
13.	Дамбровська В. П. Особливості соціально-педагогічної роботи з обдарованими дітьми у загальноосвітній школі.....	85
14.	Денисевич А. О. Діагностика рівня інформованості підлітків щодо проблеми вандалізму в загальноосвітній школі.....	93
15.	Добровольська А. А., Гальченко Я. С. Вплив релігії на соціальне становлення особистості.....	99
16.	Єфіменко О. В. Соціально-педагогічна корекція Інтернет-залежності серед підлітків.....	105
17.	Зінченко В. В. Вплив сімейного виховання на девіантну поведінку дітей.....	111
18.	Ковальова А. О. Напрями соціальної роботи з мігрантами..	117
19.	Козакова А. А. Соціально-педагогічна підтримка соціалізації дітей-сиріт, які навчаються в інтернатному закладі.....	123

20.	Козакова А. А. ВІЛ/СНІД: характеристика та шляхи попередження.....	134
21.	Колесніченко А. Р. Місце арт-терапевтичних технологій у соціально-медичному патронажі вагітних.....	144
22.	Лагутін В. А. Професійне вигорання персоналу служби пробації.....	151
23.	Ладик В. Є. Суб'єктивні та об'єктивні причини виникнення конфліктів у діловому спілкуванні соціального педагога.....	158
24.	Меженський І. Г. Особливості ресоціалізації неповнолітніх, звільнених від відбування покарання з випробуванням.....	165
25.	Нізійова А. Є. Модель соціального закладу по роботі з дітьми з синдромом Дауна.....	171
26.	Оробцова М. А. Соціально-педагогічна підтримка дітей з обмеженими можливостями в процесі соціалізації.....	177
27.	Оробцова М. А. Сутність соціального сирітства в Україні... ..	184
28.	Петрашко Я. М. Соціально-правовий захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування через утримання в державних закладах інтернатного типу.....	194
29.	Пільтенко А. Д. Вплив кібербулінгу на становлення особистості сучасних підлітків.....	201
30.	Протасова Т. О. Соціально-педагогічна допомога в соціалізації дітей-вихованців дитячих будинків.....	206
31.	Рагуліна Л. М. Профілактична робота з дітьми девіантної поведінки, які виховуються в неповних сім'ях.....	214
32.	Радьков В. Є. ВІЛ-інфіковані вагітні як об'єкт соціальної роботи.....	222
33.	Рибалко О. С. Причини протиправної поведінки серед підлітків.....	228
34.	Самойленко А. В. Соціально-психологічні особливості жінок, які перебувають на обліку у підрозділах служби пробації.....	236
35.	Самченко Ю. В. Партнерські відносини туристичних підприємств.....	242
36.	Семенова А. О. Проблеми інтегрування людей «третього віку» в соціокультурне середовище.....	246
37.	Сінько А. В. Соціально-педагогічна профілактика дитячої бездоглядності та безпритульності.....	254
38.	Сокирка В. В. Соціально-педагогічна підтримка в адаптації учасників бойових дій до мирного життя.....	260
39.	Шевченко В. В. Сексуальна експлуатація неповнолітніх як соціальне явище: тенденції і шляхи профілактики.....	269

40. **Яковець К. С.** Особливості професійно-психологічного відбору кандидатів на військову службу в Збройних Силах України у міських та районних військових комісаріатах..... 278

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

41. **Божко К. О.** Деякі аспекти соціального супроводу внутрішньо переміщених осіб..... 282
42. **Кратова Р. Р., Протасова Т. О.** Теоретичні аспекти соціально-педагогічного патронажу дітей-переселенців..... 287
43. **Крят В. В.** Внутрішньо переміщені особи як виклик для системи соціального захисту населення..... 294
44. **Остащенко К. А., Корольова Х. А.** Робота соціального педагога з вимушено переміщеними особами..... 301
45. **Філоненко А. С.** Соціально-педагогічна допомога дітям вимушених переселенців..... 308
46. **Черниш О. О.** Соціально-педагогічна підтримка учнів ЗОШ прифронтової зони (на прикладі контрольованої українською владою території Луганської області)..... 317
- Відомості про авторів..... 324**

socio-political situation in the state; considered different approaches to the definition of socio-pedagogical assistance; characterized by forms and methods of socio-pedagogical work with children of internally displaced persons.

Key words: children from families of internally displaced persons; socio-pedagogical assistance; forms and methods of socio-pedagogical work with children of internally displaced persons.

УДК 37.013.42(477.61)

О. О. Черниш

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА УЧНІВ ЗОШ ПРИФРОНТОВОЇ ЗОНИ (НА ПРИКЛАДІ КОНТРОЛЬОВАНОЇ УКРАЇНСЬКОЮ ВЛАДОЮ ТЕРИТОРІЇ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Прагнення миру є сьогодні головним бажанням більшості українських громадян. Непередбачувана та неочікувана агресія проти України з боку Російської Федерації, окупація частини території, військовий конфлікт та бойові дії стали, на жаль, частиною щоденного життя.

Це ситуація, яка об'єктивно порушує життєдіяльність, звичні внутрішні зв'язки, може призвести до психічної травматизації й ускладнює або унеможливує реалізацію внутрішніх стимулів (мотивів, прагнень, цінностей).

Проблеми мають і діти, і дорослі. Але вони переживають та вирішують їх по-різному, справляючись чи не справляючись з ними. Усі вони потребують допомоги. Мова йде не лише про допомогу у задоволенні базових життєвих потреб – у житлі, одязі, їжі, медичному обслуговуванні тощо. Важливою складовою роботи з внутрішньо переміщеними особами, а також з усіма громадянами України, які на собі відчули конфлікт та його наслідки, є соціально-психологічна та педагогічна допомога. Її запровадження є частиною стандарту надання гуманітарної допомоги, без чого остання не є ефективною.

Аналіз наукової літератури свідчить про наполегливі спроби визначити особливості соціально-педагогічної підтримки учнів ЗОШ прифронтової зони, знайти нові, більш ефективні форми і методи роботи з молоддю на прифронтовій території.

У психологічній науці проблемам соціальної адаптації присвячені роботи Е. Аврамової, Л. Гордона, Л. Корель, Н. Милославської, А. Мудрика, М. Ромма тощо. На особливу увагу заслуговують роботи Г. Вітківської, В. Степанова та А. Сусоколова, які займалися

безпосередньо проблематикою соціальної адаптації вимушених переселенців і біженців.

Розлади адаптації в постраждалих унаслідок військового конфлікту вивчають П. Волошин, Н. Марута, Л. Шестопалова, Г. Кукуруза, Т. Проскуріна.

Вплив військового конфлікту на прояви насильства в родині та громаді досліджують І. Бандурка, О. Калашник та О. Швед. Науковці зазначають, що відбувається зростання рівня насильства в українському суспільстві на фоні військового конфлікту, том важливим джерелом інформації для педагогічних працівників про випадки насилля є спілкування з учнями, їхніми батьками, своїми колегами по роботі.

Однак, недостатнє висвітлення у соціально-педагогічній літературі аспектів соціально-педагогічної підтримки учнів ЗОШ прифронтової зони зумовило вибір теми нашої статті, метою якої є розкриття основних напрямів роботи соціального педагога з молоддю на прифронтовій території.

Через те, що війна відбувається на території нашої держави, внаслідок перманентності агресивного інформаційного продукту (загибель, військові дії, насилля, «мова ворожнечі») у ЗМІ, напруженого психічного стану дорослих, у результаті безпосереднього спілкування з дітьми ВПО, – актуалізується проблема впливу війни на соціалізацію всіх дітей України. Становлення повноцінного громадянина, здатного захищати свої права в умовах гіпертрофованої популяризації насилля та поляризації громадської думки, можливо, поки що виглядає не найнагальнішим питанням. Особливо в умовах, коли у війні уже загинули тисячі українських громадян, у тому числі й діти. Але стратегічно, – саме від вирішення вектору їх соціалізації значною мірою залежатимуть майбутні прийнятні моделі соціальної поведінки, а відповідно – майбутнє нашої держави. Війна дискредитує норми моралі мирного життя, норми права, компроміс та діалог як засіб досягнення цілей. А це значною мірою визначатиме норми поведінки громадян України, які пройшли становлення під час війн. Вважаємо, що ця проблема особливо актуальна у прифронтовій зоні, території Луганської області, яка контрольована Україною [4, с. 38–39].

Будь-які військові дії завжди супроводжуються переміщеними особами – мирним населенням, яке намагається покинути зону бойових дій. Значна частина дітей-переселенців перебувають на території Луганської області, що контролюється Україною. Потенційно ми маємо частину людей, які за можливого повернення нестимуть на ту територію ідентичність та цінності, які будуть закріплені у їх свідомості за час війни. Саме тому, школа має зосередити свою увагу на формуванні цілісної особистості, здатної не лише адаптуватись до нового колективу,

але й виступити у майбутньому провідником українських інтересів на Донбасі, одним із дієвих заходів майбутньої його реінтеграції.

Характерно те, що сьогодні діти війни – це покоління, яке лише проходить етап соціалізації, етап формування внутрішнього «Я» і майбутнього зовнішнього, колективного «Ми» [5].

Учні прифронтової зони – учні, які проживають на цій території (і місцеві, і переселені). Що вони бачать? Військову техніку, чують далекі вибухи, похмурі обличчя дорослих тощо. Хто буде сіяти віру, впевненість, допомагати вибудовувати власну життєву програму? Аналіз літератури свідчить, що таким дітям не достатньо приділено уваги, але їм також потрібно жити сьогодні, планувати майбутнє. Вважаємо, що територія Луганської області, яка контролювана українською владою, є депресивною: перестають діяти стимули саморозвитку, отже, немає підстав розраховувати на самостійний вихід з кризової ситуації. Життя в умовах військового конфлікту та інформаційної війни перенасичене стресогенами. Людина рано чи пізно ризикує зіткнутися з проблемою втрати віри в завтрашній день. Отож, маємо ситуацію, що учнівська молодь (місцева й переселена) стає менш впевненою в собі, має занижену самооцінку тощо.

Допомагати іншим знайти себе в цьому світі – складному й жорсткому – це місія соціально-педагогічної та психологічної служби. Стрес, пов'язаний із втратою віри в завтрашній день, відсутністю стабільності та звичного стану речей негативно впливає на особистість. Особливо гостро сприймають цю ситуацію діти, психіка яких досить чутлива до травмуючих подій. Скрутне становище призводить до відчуття дискомфорту, зниження активності та самооцінки, підвищення тривожності, агресивності, виникнення негативного ставлення до інших людей.

Ми з впевненістю можемо віднести до «групи ризику» учнів ЗОШ прифронтової зони. Особливістю є те, що вони знаходяться під впливом об'єктивно небажаних чинників, які можуть спрацювати чи ні. Внаслідок цього соціально-педагогічна робота з ними потребує комплексного підходу з метою нівелювання несприятливих чинників і створення умов для оптимального їх розвитку.

Ситуацію, у якій опинилися школярі, розглядаємо як складну життєву ситуацію. Для них характерні низька соціальна активність, страх перед майбутнім, нереалістичність професійної орієнтації, недостатність комунікативних навичок для адекватних соціальних контактів. Переконані, що важливою складовою роботи з дітьми, які на собі відчули конфлікт та його наслідки, є їх соціально-педагогічна підтримка.

Більшість дослідників, характеризуючи соціально-педагогічну підтримку, роблять акцент на надання допомоги дитині в ситуації, яку важко вирішити, з тим, щоб вона навчилася самостійно вирішувати

власні проблеми. Педагогічний смисл підтримки відображається у двох підходах. Широка інтерпретація пов'язується зі створенням сприятливих умов безпечного середовища, необхідних для розвитку та саморозвитку дітей, розкриття та реалізації їхніх внутрішніх сил, формування здатності до самостійних дій і вільного вибору. Вузька – асоціюється з допомогою педагога, його сприянням у вирішенні проблем, пов'язаних з навчанням, спілкуванням, самовизначенням.

Вивчення сутнісних характеристик соціально-педагогічної підтримки дозволяє стверджувати, що потрібно акцентувати увагу на особистісно-орієнтованому підході, який передбачає своєчасну підтримку й розвиток тих особливостей і характеристик особистості, що слугують передумовою майбутньої успішної соціалізації, сприяють пізнанню навколишнього світу, самопізнанню, самореалізації особистості [1, с. 147–150]. Таким чином, стверджуємо, що основними завданнями соціально-педагогічної підтримки учнів ЗОШ прифронтової зони є не лише надання своєчасної допомоги й підтримка особистості, але й озброєння її ефективними механізмами самостійного подолання життєвих труднощів, вироблення відповідального ставлення до своєї долі, допомога особистості в становленні повноцінного суб'єкта власного життя.

Результатом соціально-педагогічної підтримки процесу становлення учнів ЗОШ в умовах військового конфлікту має стати зміцнення бажання дитини давати раду своїм труднощам; подолання психологічних бар'єрів, причиною яких є військовий конфлікт; формування віри в майбутнє; формування впевненості в собі; наявність умінь та навичок вирішення конкретних проблем, самоконтролю та самодопомоги тощо.

Соціально-педагогічна підтримка учнів прифронтової зони реалізовувалась у Старобільській ЗОШ № 4 II-III ст. Зауважимо, що в межах роботи ми працювали з учнями 8-10 класів (137 ос.). Від того, наскільки правильно буде вибрано напрямок у розвитку й становленні особистісної зрілості, залежатиме усвідомлення себе як «Я», для якого характерна здатність самостійно й свідомо ставити перед собою мету власної діяльності, передбачати її результати.

Виявивши та проаналізувавши соціально-педагогічну проблему: занижена самооцінка та непевнена поведінка учнів прифронтової зони Луганської області (контрольованої українською владою) через, зокрема, невизначеність майбутнього й неможливість його спрогнозувати та ймовірність загострення військового конфлікту і загрози занепаду регіону, ми впровадили у практику Старобільської ЗОШ № 4 II-III ст. раніше адаптовані форми і методи соціально-педагогічної підтримки підлітків. Для виконання поставленого завдання – соціально-педагогічної

підтримки учнів прифронтової зони – ми спланували роботу як з учнями, так і з їхніми родинами.

Протягом тижня працювала скриня очікувань «Зазирни в майбутнє», у яку кожен з учнів подавав свої листи в майбутнє, творив роздуми, розкривав свої мрії. Після попереднього опрацювання всі матеріали учні використали в підготовці усного журналу «Самодостатня особистість».

Разом із соціальним педагогом та психологом на виховних годинах проведено «Комунікативний тренінг для підлітків», метою якого є формування позитивної Я-концепції підлітків, розвиток здібностей здійснювати значні зміни у власному житті, корекція самооцінки, комунікативних навичок та позиції в міжособистісному спілкуванні.

Молодій людині потрібно знати, що з боку батьків вона завжди може розраховувати на допомогу й підтримку, що батьки разом з нею переживають радощі й труднощі, успіхи й невдачі. Науковці говорять про таку закономірність: якщо суспільство знаходиться в кризовому становищі й кількість людей, які втратили віру, різко зростає, значного розквіту набувають такі напрямки психолого-педагогічної допомоги, які ґрунтуються на заспокоєванні клієнта, на формуванні в нього здатності «поглянути на ситуацію по-іншому» замість того, щоб намагатися її перетворити. Відзначимо, що це та реальність, яку потрібно враховувати. З метою зміни негативних емоцій на протилежні на одних із планових батьківських зборах класний керівник проводить з батьками вправу «Страх і невпевненість». Вправа акцентує увагу на тому, що емоційний стан можна змінити, учасники відпрацьовують прийнятні для себе способи зміни небажаних емоційних станів. Психолог прочитав лекцію батькам «Як допомогти підлітку розвинути впевненість у собі» та надав їм поради щодо власного самовиховання.

На уроці інформатики учні готували схеми та таблиці для презентації їхніх проєктів. Учнів було розподілено на групи. За кожною групою закріпили вчителя, завданням якого було за потребою допомогти учневі в підготовці проєкту «Мій життєвий шлях – крок за кроком». Зазначимо, що на цьому етапі важливе значення відіграють уміння школяра працювати самостійно. Проєкт розробляє кожен учень індивідуально, тому що в ньому відображено саме його життєвий шлях. Ми модифікували технологічну схему проєктування й презентації проєкту В. Матвієвського, яку запропонували підліткам для орієнтиру під час роботи над проєктом [2].

Презентація проєкту проходила в кілька етапів протягом тижня (залежно від кількості учнів, але за один раз не більше п'яти), час для презентації – сім-десять хвилин. Для ефективності роботи учням було запропоновано скористатися алгоритмом підготовки презентації, власне презентації та аналізу презентації.

Кожен з учнів презентував свою роботу великій аудиторії, яка складалася зі школярів, педагогічного колективу, батьків. У процесі презентації відбувається реалізація таких значимих для підлітка характеристик, як необхідність відстояти власну думку, свої цілі й інтереси, необхідність творчої мобілізації власних сил.

У цілому, оцінюючи дослідно-педагогічну роботу, можна стверджувати, що результати впровадження розроблених форм та методів соціально-педагогічної підтримки учнів прифронтової зони свідчать про їхню ефективність.

Отже, дорослі повинні прикласти максимум зусиль для того, щоб сучасні школярі стати гідними громадянами держави, патріотами свого регіону, які зможуть зробити свій рідний край політично й соціально-економічно стабільним.

Наразі проблема соціально-педагогічної підтримки дітям та молоді у стресових ситуаціях на депресивній території є актуальною та потребує подальшого дослідження.

Список використаної літератури

1. Капська А. Й. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи / А. Капська, О. Безпалько, Р. Вайнола. – К. : Логос, 2002. – 345 с.
2. Матвиевский В. Я. Востребованность школьника или как стать ресурсным / В. Я. Матвиевский. – М. : БИФ «Инновац. образ. Центр», 2001. – 128 с.
3. Психосоціальна допомога внутрішньо переміщеним дітям, їхнім батькам та сім'ям з дітьми зі Сходу України: посібн. для практиків соціальної сфери / Л. А. Мельник та ін. ; за ред. Л. С. Волинець – К. : ТОВ «Видавничий дім «Калита», 2015. – 72 с.
4. Соціально-педагогічна та психологічна допомога сім'ям з дітьми в період військового конфлікту : навч.-метод. посібник. – К. : Агентство «Україна». – 2015. – 176 с.
5. Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми у конфліктний та постконфліктний період : метод. реком. / Н. П. Бочкор, Є. В. Дубровська, О. В. Залеська та ін. – К. : МЖПЦ «ЛаСтрада-Україна», 2014. – 84 с.

Черниш О. О. Соціально-педагогічна підтримка учнів ЗОШ прифронтової зони (на прикладі контрольованої українською владою території Луганської області)

У цій статті визначається значення та специфіка соціально-педагогічної підтримки учнів ЗОШ прифронтової зони, подається аналіз можливостей освітнього середовища школи у формуванні впевненої особистості, здатної змінювати на краще власне життя.

Ключові слова: соціально-педагогічна підтримка, стресова ситуація, конфлікт.

**Черныш О. А. Социально-педагогическая поддержка учащихся
ООШ прифронтовой зоны (на примере контролируемой украинской
властью территории Луганской области)**

В этой статье определяется значение и специфика социально-педагогической поддержки учащихся ООШ прифронтовой зоны, дается анализ возможностей образовательной среды школы в формировании уверенной личности, способной изменить к лучшему собственную жизнь.

Ключевые слова: социально-педагогическая поддержка, стрессовая ситуация, конфликт.

**Chernysh O. Socio-Pedagogical Support of the Students of School of
the Frontal Zone (For Example, Controlled by the Ukrainian Power of
the Territory of Luhansk Oblast)**

In this article defines the importance and specifics of socio-pedagogical support of the students of school of the frontal zone, given the potential of educational environment of the school informing a confident personality-able to change own life.

Key words: socio-pedagogical support, stress, conflict.